

Saint-Gingolph fa endament

L'incendi dals 23 da fanadur 1944

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ La veglia regiun dal Chablais (dal latin «caput lacis») è sa sviluppada enturn la claustra da Saint-Maurice, fundada il 515. Il Chablais cumpigliava la part sura dal Lai da Genevra e ses conturns, cun Aigle e Monthey en la planira dal Rodan e Thonon-les-Bains sper il lai. Il 1569 a Thonon (Savoie) han la Savoia ed il Vallais fixà lur cunfin sin la punt da Saint-Gingolph sper il lai. Dapi lura datti dus vitgs cun il medem num; il savoiard fa part da la Frantscha dapi 1860. La vischnanca svizra dumbra 888 olmas e la franzosa 763; la baselgia cuminaivla è situada da la vart franzosa, avdantas ed avdants celebreschan ensemen lur festas naziunalas. Mesemna, ils 23 da fanadur fani endament l'incendi dal temp da l'occupaziun nazista en Frantscha avant precis settanta onns. «Le Courier» (Genevra) dals 19 e la «NZZ» dals 21 rapportan. Géraldine Pflieger, presidenta communal da la part franzosa, commentescha per «Le Courier»: «Saint-Gingolph France doit tout à la Suisse (...). C'est une évidence que nous avons une dette immense, que nous l'aurons toujours.»

Grazia als Svizzers ed al chapitani tudestg

La Germania ha occupà la Frantscha dal sid e dal sidost, cun la Savoia, da 1942 enfin a la liberaziun da 1944. Chapitani Hartmann cumandava la garnischun da la Wehrmacht che residia en l'hotel da la vart franzosa. Ils 22 da fanadur 1944 l'han ils cumbattants da la resistenza a Thonon-les-Bains attatgada adumbatten, strusch quatter emnas avant la sbartgada da las armadas aliadas en Provenza. «Diesch schuldads e dus civilists vegnan mazzads a Saint-Gingolph France;

La claustra da Saint-Maurice.

ins transporta blessads a l'ospital da Monthey. Ils cumbattants da la resistenza sa retiran (...). André Chaperon, president da la vischnanca svizra, passa la punt per pledar cun Hartmann. Lez declera ch'el saja incumbensà da destruir cumplettamain il vitg franzos ed empermetta da schanegiar la baselgia e las chasas sut» («NZZ»). Brigadier Julius Schwarz, cumandant da la garnischun svizra, «cuntrafa a la neutralitad dictada da Berna ed avra il cunfin; passa 300 persunas fugian vers la Svizra (...). Chaperon e Schwarz tatgan cruschs svizras vi dals mirs dals avdants svizzers en la part sut dal vitg franzos» («Courier»). Lura rapporta la «NZZ»: «Ils 23 a las 11 arriva in detaschament SS d'Annemasse. Otg persunas che n'han betg bandunà il vitg vegnan arrestadas; duas vegnan relaschadas; tschellas, t. a. il plevon che leva star en il vitg, vegnan executadas. Lura

mett'ins fiu al vitg sur cun in bittafflomas. Spert smanatscha il fiu era la baselgia. Ils pumpiers vallesans provan da stizzar l'incendi davent dal tetg da la duana. Qua datti ina divergenza tranter ils dus rapports. «Le Courier» scriva: «Chapitani Hartmann, per salvar la baselgia, tschiffa ina squitta da pumpiers (...). Ils quarantatschintg pumpiers (...) ston restar en Svizra; i bognan il territori franzos durant tschintg dis.» La «NZZ» scriva: «Hartmann lubescha la finala als pumpiers svizzers da passar il cunfin per cumbatter il fiu.» Saint-Gingolph France commemorescha mintg'onn la tragedia da 1944. Quest onn fan part ils uffants da domaduas scolos. I segua in til da vehichels da pli baud ed exposiziuns davart la resistenza e la liberaziun da 1944. L'exposiziun «Notre mémoire vivante» è averta a Saint-Gingolph France enfin als 28 da fanadur.